

LBRIS

We know
books

Colecția
ȘCOALA ARDELEANĂ DE MEDICINĂ

Copyright © Laura Poantă, 2025
© Editura Școala Ardeleană, pentru prezenta ediție



Volum apărut cu sprijinul financiar al
SC Aromatics Srl Făgăraș
(General manager Ioan Burzo)

Editura Școala Ardeleană
Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48
Redacția: tel 0364 117.252; 0728.084.801
e-mail: office@scoalaardeleanacluj.ro, redactie@scoalaardeleanacluj.ro
Difuzare: tel/fax 0364 117.246; 0728.084.803
e-mail: difuzare@scoalaardeleanacluj.ro, esadifuzare@gmail.com
www.scoalaardeleanacluj.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POANTĂ, LAURA

Anamneze : medicină și alte arte / Laura Poantă. - Cluj-Napoca :

Editura Școala Ardeleană, 2025

ISBN 978-630-314-272-2

821.135.1

Editor: Vasile George Dâncu
Coperta: Laura Poantă
Tehnoredactare: Irina Petraș

Laura Poantă

Anamneze

Medicină și alte arte



Cluj-Napoca, 2025

Cuprins

„Geniul” și legea morală.....	5
Pseudo-sindromul Dorian Gray	11
De bună seamă	17
God Spot.....	23
De la Hipocrate la război	29
Medicina în vorbe și proverbe	33
Dimitrie Cantemir și terminologia medicală	38
David și falsa pudoare	43
Teama de cărți – Bibliofobia	48
Albă ca Zăpada la control.....	52
Trap sau despre ipocrizie	57
Ura online și foaia de plăcintă	61
Lauda și laudătorii.....	65
Totuși, copilăria.....	70
Plăcerea cititului.....	72
Visual literacy.....	76
A mânca – sub semnul modei	81
Apatia și empatia	88
Moartea și ateul	93
Nebunia în literatură	99
Corabia nebunilor	105
Aria bunătății	111
Vârstnicii.....	116
„Dacă e marți e Belgia”	123
Fani, fanatism, fantezii.....	129
Demența digitală.....	134
Supraexpunerea în social media.....	139
Istoria contracepției.....	144

Alte fețe, alte încăperi	149
Ursul păcălit de vulpe	155
Miezul nopții la Paris	162
Al doilea sex.....	166
Sport, artă și isterie	172
Scurtă anamneză.....	177
Boli și literatură	179
Durerea și arta	186
Câini și pisici	190
Spiriduși în pijama	198
Părinți și copii.....	203
Cititul, zăbava și AI	210
Selfie	216
Sexualitatea în artă.....	222
Ce e rău și ce e bine.....	227
Omul și alte necuvântătoare.....	233
Singurătatea cetățeanului neturmentat	239
Limbă și gândire	245
Ecologie și consumism	252
Bărbatul și literatura	258
Anul Nou și optimismul	264
Brainrot.....	271
Feminism, feminitate, credință.....	280
Sub reflector.....	288
Zilele noastre	294
Poezia și AI – încotro?.....	301

LAURA POANTĂ (n. 10 martie, 1971, în orașul Agnita, județul Sibiu) este fiica Irinei Petraș și a lui Petru Poantă. Medic, grafician, traducătoare din limbile engleză și italiană.

A absolvit Liceul de Artă „Romulus Ladea” Cluj-Napoca, secția de grafică (1989), și Facultatea de Medicină, din cadrul Universității de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu” (1995). Este doctor în medicină din 2005 și medic primar.

Autoare și coautoare la peste 20 de volume de specialitate (cardiologie, medicină internă, semiologie). A tradus din limbile engleză și italiană autori precum Edmondo De Amicis, Katherine Mansfield, Edgar Allan Poe, Oscar Wilde, Saki, Ambrose Bierce, Mark Twain, Luigi Pirandello etc. A tradus și piesa lui David Greig, *Ultimul mesaj al cosmonautului către femeia pe care a iubit-o cândva în fosta Uniune Sovietică*. Premiera: 2 octombrie 2010, Teatrul Național Lucian Blaga Cluj-Napoca, Regia: Radu Afrim.

Este membră a Uniunii Scriitorilor din România, a Societății române de medicină internă, a Societății române de semiologie, a Societății americane de ecocardiografie, a Societății americane de psihosomatică și a Asociației Europene de ecocardiografie.

Detalii: www.laurapoanta.ro

Notă: Textele cuprinse în acest volum – continuare, într-un fel, a precedentelor: *Doctorul de povești. Medicină și literatură*, 2021 și *Omniscop. Medicină și societate*, 2023 – au apărut de-a lungul ultimilor ani în revistele *Steaua*, *România literară*, *Tribuna* etc., precum și în volume colective editate, cele mai multe, de Filiala clujeană a Uniunii Scriitorilor. Revenind periodic asupra aceluiași teme, dar în contexte și cu argumentări diferite, anumite secvențe „călătoresc”, firesc, dintr-un text în altul. Textele păstrează ordinea cronologică a apariției lor.

„Geniul” și legea morală

Cum se poate separa omul-creator de frumos de faptele sale sociale? Am scris din diverse perspective pe tema *#metoo*, a inegalităților și inechităților sociale existente dintotdeauna și rezolvate azi superficial, haotic și illogic. Dar mai este o perspectivă care merită discutată – cea a artistului boem, celebru, bogat, „genial”, și care, în relațiile interumane, în special în cele cu sexul opus (sau în relațiile sale amoroase indiferent de sex, ca să fim mai cuprinzători), este departe de imaginea sa, la limita legii chiar. De câte ori un artist (de obicei bărbat) este acuzat că se poartă urât cu alții (de obicei femeii) apare și intenția de a i se trece cu vederea acest lucru, ca să nu i se „umbrească realizările”. Se cunosc foarte bine multe cazuri de acest fel, intens mediatizate în ultimii ani, transformate adesea în cancan, posibile și pentru că mulți dintre cei afectați au decis să nu mai tacă. Nu discut corectitudinea victimelor, nici motivele pentru care au ales să vorbească la un moment dat, ci pornesc de la premisa că abuzurile sunt reale și știm că există de secole, indiferent că vorbim de cinematografie (mai recentă), de arte plastice sau de literatură. Unii regizori au folosit platourile de filmare ca arene ale forței brute, au mințit ca să obțină scene mai expresive (au recunoscut chiar ei), au folosit sexul (consimțit sau nu) pentru a oferi roluri sau beneficii; adesea, banii și faima din jurul lor i-au ferit de consecințe. Ideea de a analiza opera unui artist prin prisma

vieții sale private este foarte periculoasă. O blasfemie, spun unii. Ele trebuie complet separate. Dar până la ce punct și care este "the point of no return?". Scenograful Jay Parini spunea că munca de artist nu are absolut nimic de-a face cu propriul comportament, cu viața de zi cu zi (Amanda Hess, 2017, *Arts*). *New York Times* afirma, într-un interviu – „lăsați creația artistului să vorbească prin ea însăși, iar viața lui privată să rămână privată”. Cele două nu trebuie să se întâlnească niciodată. Dar atunci când un regizor mare, cunoscut, genial droghează și apoi violează o fetiță de 13 ani? Cât de mult le mai putem separa? *Mitul geniului artistic* care acționează instinctiv și impulsiv și renaște din crimele sale în propriile creații este aplicat, în mare parte, doar bărbaților. Se pare că ei sunt, în special, tulburați – și sunt protejați de așa numitul *alibi estetic* (Martin Jay).

În secolul 19, geniul artistic nu era constrâns de „flecuri” etice – victimele cele mai sigure ale acestor frământări fiind femeile. Evident că modul acesta de raportare la cei din jur se reflectă, de fapt, în operă și se transmite publicului. Care adesea primește ca atare faptele, fără filtru, întrupate cel mai des în personajul masculin dominant, stăpân al vieții femeii de lângă el. Multe dintre ele reflectă abuzuri mascate în creație artistică, în regie îndrăzneată, iar limita este foarte tulbure. Nu este neapărat cazul reprezentărilor directe, agresive sexual și deschis autobiografice, ci, în general, modelul eternului erou masculin salvator. Când, cine și ce trebuie taxat, pedepsit după regulile „lumești”? Care este limita dintre critică și abuz, cât trebuie să suporti în calitate de învățăcel, tânăr aspirant (bărbat sau femeie), când devin jignitoare urletele critice ale unui „șef” (fie el geniu sau nu)? Este clar că generațiile noi suportă din ce în ce mai greu orice critică și că pragul de la care tinerii se consideră atacați sau jigniți, în orice meserie, este din ce în ce mai mic. La fel de clar este că nu întotdeauna victima este

pur și simplu victimă, multe situații sunt incerte. Dar abuzurile la limita legii în umbra geniului artistic, a creatorului nebun, șarmant și imposibil de contrazis trebuie dezvăluite. Viitorul va decide, probabil, în ce măsură opera îi supraviețuiește creatorului.

Un alt exemplu de abuz, indirect și mai subtil, este cel al însușirii operei unor femei care lucrau în umbra bărbatului celebru. Într-un curs de istoria artei din 1950, un istoric de artă influent prezenta doar europeni albi de sex masculin. Iar în privința istoriei universale, dincolo de Europa, și mergând până în cele mai vechi timpuri, își susținea teoria spunând că geniul e geniu, greu de definit, munca nu poate egala niciodată talentul înnăscut al unui astfel de geniu, iar femeile nu au ce căuta pe această listă (după austriacul Otto Weininger, femeia „nu are niciun fel de personalitate proprie”). Geniul era întrupat într-un mascul sigur pe sine, puternic, neabătut în drumul său către creație, irascibil și brutal, pentru care familia este mereu pe locul doi. Dacă această definiție era luată de bună și urmată, logic, cei din jur trebuie să înțeleagă și să accepte. Trăsăturile geniului artistic erau masculine, privilegiile erau ale bărbaților. Femeile nu au cum să fie artiști geniali, pentru simplul fapt că nu sunt crite pentru asta; de altfel, ele au fost mereu private de accesul la educație (Linda Nochlin). Nu este de mirare că lucrări cunoscute ale unor femei talentate au fost atribuite maeștrilor vremii (*Juana a Austriei* a pictoriței Sofonisba Anguissola a fost atribuită lui Tițian, iar *Femeia în blănuri*, lui El Greco). Muzeul Prado a organizat o expoziție prin care a încercat să repare erorile trecutului – *A tale of two Women painters*, dar sunt în continuare critici de artă care contestă apartenența lucrărilor. Sunt exemple luate la întâmplare, însă problema a fost foarte răspândită – istoricul și preotul Andres Ximenez spunea despre artista italiană Lavinia Fontana (secolul 16) că s-a ridicat deasupra statutului ei de femeie,

prin lucrările sale, și era, deci, privită ca o anomalie. Tot el continua – mâinile femeilor sunt potrivite pentru lână și în (pentru cusut/țesut, probabil), nu pentru vopsele; iar măreția atinsă de artistă este doar o „măreție feminină”, deci un maxim la care poate spera sexul frumos, mult sub cel al bărbatului artist (*The myth of the artistic genius*, 2020, C. Delistraty). De îndată ce semna un Tițian tabloul, lucrarea devenea brusc canonică. Genială. Era vizibilă încă de atunci încercarea de a privi o lucrare prin lentilele calităților artistului. Un studiu foarte simplu, dar foarte sugestiv a creat o serie de lucrări generate de computer, le-a împărțit arbitrar în lucrări-pictate-de-bărbați și lucrări-pictate-de-femei și apoi le-a arătat unor investitori în artă (oameni cu bani, dar fără pregătire solidă în domeniu). Un procent covârșitor a afirmat că cele pictate „de bărbați” au forță și valoare mai mare. Obsesia pentru artist, pentru viața lui depășește de multe ori interesul pentru operă.

Romantizarea biografiei unor personaje controversate și privirea cu indulgență și chiar simpatie a unor acte care în alte condiții ar fi blamate vine și din credința naivă că un tablou, de exemplu, este expresia directă a experienței emoționale a artistului, traducerea în semne și culori a vieții sale personale. Arta „mare” nu este niciodată atât de clară – nu este o șoaptă confidențială, o telenovelă sau o poveste lacrimogenă, o transpunere simplistă a vieții personale (Linda Nochlin). Sally Mann, o artistă americană, a provocat o adevărată isterie în anii 90 cu o serie de fotografii artistice cu copiii săi, unele dintre ele nud. Ea s-a apărat spunând că aceia nu sunt copiii ei, ci sunt *copii* care se joacă în natură. Opinia publică, însă, a acuzat-o sever: ea este mamă, în primul rând, apoi artistă. Citându-l pe Oscar Wilde, „nu are rost să vorbești despre moralitate când analizezi arta; atunci când oamenii nu găsesc valoarea artistică a unei opere, caută în ea figura masculină care să o susțină”.

Totuși, opinia publică susținea insistent că regulile acestea se aplică doar bărbaților, nu și femeilor, mai ales dacă sunt mame. Gauguin era tată atunci când a plecat în Tahiti să ne bucure ochii cu nudurile localnicilor; Hemingway era un misogin cunoscut și se mândrea cu asta. Dar defectele lor umane sunt simpatice, de înțeles, necesare. Timp de secole, femeile nu au avut voie să picteze nuduri, nici scene religioase – doar flori și dantele, apoi au fost criticate că nu sunt în stare de mai mult. *Mitul artistului genial* se referă la acele spirite alese, talentate dincolo de imaginația omului de rând, poate chiar deținătoare ale unor răspunsuri inaccesibile nouă, celorlalți. Ele ignoră regulile pentru că sunt deasupra tuturor, așadar, nu li se aplică legea morală a majorității.

Există o legătură între geniul creator și promiscuitatea sexuală, morală? Este aceasta din urmă o cauză sau o consecință a talentului? În lumea scrisului, un scandal similar cu cel al regizorilor celebri l-a avut protagonist pe Philip Roth. În 2021, apariția biografiei sale autorizate, scrisă de Blake Bailey, ținea titlurile de primă pagină. Cine i-a citit cărțile a sesizat cu siguranță încărcătura lor erotică. Roth își alegea studenții de la seminariile sale pe baza aspectului fizic, frecventa bordelurile și i-a făcut avansuri sexuale prietenei fiicei sale argumentând că “there’s no point having a pretty girl in your house if you can’t fuck her”; una dintre soțiile sale și-a relatat căsnicia de coșmar în *Leaving A Doll’s House: A Memoir*. Pe de altă parte, multe dintre cuceririle sale i-au rămas prietene, subliniază biograful, pentru a îndulci poveștile. Philip Roth nu este o excepție, mulți scriitori celebri fiind cunoscuți pentru infidelități, misoginism și promiscuitate, unii abuzând nu doar sexual partenererele, ci și intelectual – Brecht, se pare, copia scrierile iubitelor din lumea literară și le semna el însuși. Adesea cei mai moraliști dintre scriitori au avut vieți personale total opuse. Dickens, unul dintre cei mai

sensibili expozanți ai in Justițiilor sociale din epoca victoriană, era crud și ipocrit (spun contemporanii săi). H.G. Wells aborda, se zice, doar femei tinere, iar George Orwell, orice femeie îi trecea prin fața ochilor. Pentru corectitudine, să o pomenim și pe autoarea romanelor cu talentatul Ripley personaj principal, Patricia Highsmith, care era cunoscută pentru excentricitățile sale și trăia după principiul vandalului emoțional, dispusă să distrugă viețile iubitelor sale pentru o idee de roman. Lista poate continua – sex cu minore, turism sexual în Asia, infidelități, viol, bătaii. Simt artiștii (scriitorii, în aceste ultime exemple) că talentul lor special îi scuză? Că regulile societății sunt plictisitoare și nu li se aplică? Sau este un comportament general valabil în rândul bărbaților/oamenilor, iar ei, artiștii, sunt doar mai vizibili, pentru că sunt celebri? Dar dacă aceste biografii/autobiografii sunt parțial exagerate pentru a se crea o imagine de „băiat rău”, știut fiind că personajele negative au fost mereu mai plăcute publicului? Și dacă da, de ce este aceasta apreciată și privită cu înțelegere?

Sau, în cele din urmă, cel mai bine ar fi să ne întoarcem de unde am pornit, să ignorăm complet autorul ca să ne putem bucura de opera lui – fie ea carte, tablou sau film –, să luăm *Complexul lui Portnoy* ca pe un roman satiric, amuzant, brutal de direct, cu un limbaj voit obscen și franc, un amestec de zeflemea și disperare (în cadrul unei familii de evrei habotnici), reprezentativ pentru anii 60 ai libertății sexuale. Între libertate, libertinaj, vulgaritate și puritanismul religios există nenumărate *gri-uri*, greu de încadrat, dar rămâne și întrebarea lui Nigel Jones – de ce sunt marii scriitori oameni atât de îngrozitori? (Nigel Jones, 2021, *The Critic*). Și dilema, tot a lui – dar dacă feminismul câștigă teren și vom pierde, astfel, opere importante? Și dacă da, merită?

Pseudo-sindromul Dorian Gray

Așa numitul *beauty bias* există de când lumea. Oamenii sunt preocupați constant de cum arată și depun eforturi mari pentru a fi cât mai frumoși, în funcție de standardele vremurilor; în același timp, sunt atrași de și preferă indivizii arătoși. Aceștia din urmă sunt înzestrați, inconștient, de cei din jurul lor cu trăsături de caracter pe măsura aspectului fizic – sunt considerați mai buni, mai deștepți, mai simpatici. Tot ei se pare că beneficiază de avantaje, uneori incorecte, la locul de muncă sau chiar în fața legii, în situații extreme, sau se bucură de înțelegere și simpatie din partea opiniei publice (vezi cazurile celebre cu criminali în serie condamnați, dovediți și care, dacă erau și frumoși, aveau cohorte de fani devotați). Sunt multe studii recente care arată prin date statistice ceea ce știam deja – un chip frumos feminin sucește ușor mințile unui bărbat. *Frontiers in Neuroscience* a publicat în 2015 un astfel de studiu care arată că frumusețea feminină este capabilă să submineze reacția cerebrală la cinste, necinste sau ilegalitate. Oamenii se poartă mai frumos cu persoanele atrăgătoare fizic (este valabil pentru ambele sexe, în ambele direcții), sunt mai dispuși să le ierte un comportament obraznic, o eroare, chiar o păcăleală – un studiu avea la bază un joc în care anumiți participanți trișau, iar cei frumoși erau absolviți de vină mai ușor. Un alt studiu realizat pe voluntari arată că atunci când li se cere să trișeze sau să ascundă sume mici

de bani (tot în contextul unor jocuri pe computer), cei care primeau propunerea din partea unor chipuri atrăgătoare cedau mai repede și erau dispuși să mintă mult mai ușor. Dacă persoana care propunea un „târg” necinstit era neatrăgătoare fizic, creierul reacționa mult mai prompt în direcția indignării, a revoltei morale.

Totuși, de ce reacționăm așa la cineva plăcut fizic? În multe dintre aceste jocuri și studii, participanții nu se întâlneau vreodată față în față și știau de la început acest lucru, deci nu poate fi vorba doar despre a obține ceva, despre simpla atracție sexuală. Mai ales că persoanele „cuplate” în joc erau de vârste diferite, uneori de același sex, și totuși reacția la frumos era la fel (C Gillis, 2016, *Survival of the prettiest: The mysterious power of attractive people*). Se întâmplă un lucru ciudat, se spune, cu cei frumoși, și anume înzestrarea lor automată, chiar și fără să îi cunoaștem, fără să schimbăm o vorbă măcar, cu o grămadă de calități pe care ne-am dori să le aibă – virtuți tipice ale omului perfect, atrăgător, dar și deștept, generos, înțelept, de încredere, bun la suflet ș.a.m.d. Acest fapt poate să ducă, pe de o parte, la o încredere în sine a celui vizat, ce poate să fie benefică (susține teoria că este un conglomerat de calități); pe de altă parte, crește presiunea asupra lui prin așteptările adesea nerealiste ale celorlalți, dezamăgirea va fi proporțională cu speranțele neîmplinite, iar cel vizat o va simți din plin. Nu o dată actorii frumoși, care par că au lumea la picioare, au afirmat că au muncit dublu ca să arate ce pot, ca să nu fie „doar un chip frumos”.

Începând de după Al Doilea Război Mondial, când studiile clinice prindeau avânt, la fel și psihologia, dar și *modellingul* și obsesia pentru „look”, s-a demonstrat că tendința aceasta este izbitor de răspândită. Anume, asocierea automată a frumosului fizic cu măreția interioară și implicit transformarea

respectivului (dacă se nimerea să fie și celebru, cu atât mai mult) într-un model. Este vorba, deci, despre un stereotip social, *ce e frumos este și bun*, care afectează în egală măsură femeile și bărbații, adulții și copiii, indiferent de rasă, religie, etnie. Se aplică și în relațiile personale, amoroase sau nu, dar și în ceea ce privește celebritățile sau oamenii politici. Din punct de vedere biologic, este o latură animalică firească, instinctuală – persoanele atrăgătoare sunt marii câștigători ai selecției naturale. Se împerechează mai ușor și asigură supraviețuirea speciei. Au, potențial, mai mulți copii care, cel mai probabil, vor fi și ei frumoși și plini de succes. Au, de asemenea slujbe mai bune și câștigă mai mult decât oamenii „obișnuți”. Această explicație liniară și simplistă are, totuși, la bază un adevăr universal – instinctul primar, cel de perpetuare a speciei. Tindem să stăm pe lângă cei frumoși și de succes, pe care îi considerăm automat mai dotați intelectual și mai sănătoși.

Totuși, apare întrebarea – chiar sunt oamenii frumoși mai deștepti, mai sănătoși, mai altfel? Sunt ei automat superiori din toate celelalte puncte de vedere, inclusiv moral? Evident că nu. Din observații empirice, dar și din sute de studii psihologie conduse în special în SUA și în Japonia, se poate afirma că bărbații frumoși sunt, în general, mai predispuși să înșele (în SUA), iar oamenii frumoși, în general, indiferent de sex, sunt mai puțin cooperanți și mai zgârciți (în Japonia). Pe de altă parte, în Israel femeile frumoase sunt mai conformiste și mai serioase. Nu mai trebuie să spun faptul că oricare dintre aceste studii poate fi criticat și este predispus la diferite *bias*-uri, dar subliniază, toate, faptul că stereotipurile sunt periculoase pentru că generalizează. În cazul alegătorilor indeciși, fără opinii clare, s-a arătat că un politician arătos, fie el bărbat sau femeie, are câștig de cauză cert, în orice confruntare, indiferent de performanța intelectuală.